

Aineenopettajakoulutuksen yksikkö/ Laatu järjestelmä 2008

Liite 2. Portfolio opiskelijan ammatillisen kehittymisen ohjausvälineenä

Aineenopettajakoulutuksen yksikössä otettiin opiskelijan itsearviointi ja opiskelun reflektointi opintojen tärkeäksi osaksi 1990-luvun alussa käynnistettynä portfolio-työskentelynä. Opiskelijoita ohjattiin ottamaan vastuuta omien tavoitteidensa asettamisesta ja tarkentamisesta jatkuvana prosessina ammatillisen kehittymisen osana. Kokemuksellisen oppimisen teoriaan perustuen systemaattisen itsearvioinnin katsottiin edistävän tätä kehitystä.

Itsearvioinnin nostaminen ulkoisen arvioinnin rinnalle liittyi muutokseen, jossa opiskelija arvioi omia pedagogisia ratkaisujaan myös tiedonintressien näkökulmasta. Näitä ovat tekninen, praktinen ja kriittinen intressi. Arvioinnissa suunta on pois rutiininomaisesta teknisestä asennoitumisesta kohti oman työn luonteen ymmärtämistä niin yhteiskunnallisena kysymyksenä kuin oppimiskäsityksiä ja eettisiä valintoja koskevana. Kriittisellä tiedonintressillä ilmennetään mm. henkilökohtaisen vastuun ottamista, ei vain omasta työstään, vaan myös työyhteisönsä kehittämisestä yhteiskunnallisen muutoksen osana.

Opiskelijan ammatillisen kehityksen suuntaa on kuvattu myös kokonaisvaltaisen oppimisen käsitteen kautta. Tähän sisältyvät itseohjautuvuus, käsitys opettajasta oppimisen ohjaajana ja tutkijana, sisäisten motivaatiotekijöiden tukeminen ja oppimisprosessien pohtiminen. Viimeksi mainittuun luetaan itsearviointi ja tavoitepohjainen arviointi. Tässä viitekehyksessä opettajan työ jäsentyy eettiseksi toiminnaksi, jossa painopisteet ovat opettajan velvollisuudet oppilaita kohtaan, suhteet oppilaiden huoltajiin ja muihin sidosryhmiin sekä työyhteisössä ja yhteiskunnassa toimiminen.

Pedagogisten opintojen alkuvaiheessa opiskelijoille opetetaan itsearvioinnin tausta-ajattelua, erityispiirteitä ja toteuttamismuotoja. Tavoitteena on, että opiskelija muodostaa kokonaiskäsityksen ja alustavan toimintamallin itsearvioinnin aloittamiselle ja pitkäkestoiselle toteuttamiselle opinnoissaan ja työelämässä. Opintojen eri vaiheissa opiskelijaa tuetaan etäännyttämään pois ulkokohtaisesta ja muodollisesta teknisestä näkökulmasta praktisempaan ja kriittiseen suhteeseen tiedonrakentamisen, kokemuksen kartuttamisen ja henkilökohtaisen ohjauksen kautta.

Pedagogisten opintojensa kuluessa opiskelija kokoaa dokumenttiaineistoa, johon kuuluu opintopäiväkirjan pitämistä, kommentoitujen luento- ja seminaariaineistojen sekä opettajaharjoittelun kokemusten systemaattista keräämistä. Tavoitteena on, että opiskelija

kokoaa työportfoliotaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Häntä rohkaistaan pohtimaan myös sellaisia yksityiselämäänsä ja harrastuksiaan koskevia asioita, joiden hän katsoo tukevan ammatillista kehittymistään.

Opiskelija laatii lukukausittain työnohjauksellista keskustelua varten lyhyen ammatillista kehitystään arvioivan esseen ja jättää sen ohjaajalleen etukäteen. Kehityskeskustelut käydään opiskelijan esseen luomalta pohjalta ohjaajan ja opiskelijan kahdenkeskisinä kohtaamisina, jotka noudattavat dialogisuuden periaatteita. Toisen kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen sekä yhteiseen tulkintaan pääseminen suhteessa opiskelijan ammatillisen kasvun eri ulottuvuuksiin ovat keskeisiä keskustelua ohjaavia piirteitä. Perspektiivinä on kussakin vaiheessa tulevaisuuteen katsominen opiskelijan omien kehitystarpeiden näkökulmasta.

Reflektoivaa ammatillista oppimista tukeva tuore työväline on myös *digitaalinen portfolio*, jota on kehitetty yksikössä intensiivisesti viimeisen kahden vuoden aikana historian ja yhteiskuntaopin sekä filosofian ja yhteiskunnallisten aineiden opiskelijoiden ryhmissä. Opiskelijoille on kokeilun osana annettu käyttöön älypuhelimet, joilla he voivat tietokonetta välittömämmin kirjata weblogiin merkintöjä. Älypuhelimella otettujen kuvien ja videoiden tallettaminen weblogiin antaa mahdollisuuden kerätä yhä autenttisempaa aineistoa kunkin opiskelusta. Samalla opiskelijoilla on mahdollisuus saada weblogissa julkaisemastaan materiaalista nopeaa palautetta ja arviointia vertaisryhmältään ja ohjaajiltaan.

Opiskelijat keräävät weblog-verkkopäiväkirjaan koko pedagogisten opintojensa ajan heille merkityksellistä aineistoa kokemuksistaan ja havainnoistaan. Portfoliolla pyritään selkeyttämään opiskeluvuoden aikaista oppimisprosessia, merkityksellistään opiskelijoiden henkilökohtaiseen kehittymiseen liittyviä kokemuksia.

Opiskelijälähtöisenä toimintana digitaalinen portfolio on antanut mahdollisuuden arvioida opettajankoulutuksen toteutumista opiskelijoiden näkökulmasta. Digitaalisen materiaalin avulla harjoittelua ohjaavat opettajat voivat seurata opiskelijoiden kehitystä harjoittelujakson ollessa käynnissä ja antaa heille välittömästi kohdennettua palautetta. Kun opiskelijoiden kehitystarpeet avautuvat digiportfolioiden kertomuksissa haastavista työtilanteista selviytymisinä, ohjaavat opettajat saavat mahdollisuuksia yhteistyöhön ja työnjakoon.¹

¹ Digitaalisiin portfolioihin liittyy yksikössä myös väitöskirjatutkimus, jossa opiskelijoiden digiportfoliot ovat tutkimusaineiston yhtenä osana (KM Antti Syvänen).